

ULUSLARARASI TERÖRİZMDE KÜRESEL İŞBİRLİĞİ: BİR ÜTOPYA

Hacettepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Dergisi
Cilt 34, Sayı 2, 2016
s. 97-114

Harun SEMERCİOĞLU
Dr.Öğr., Selçuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
harsem@yahoo.com

Öz: Soğuk savaş döneminden sonra küreselleşmenin hız kazanmasıyla, uluslararası politikadaki aktörlerden biri olarak görülmeye başlanan uluslararası terör örgütleri, son dönemde insanlığın en büyük tehditlerinden biri olmaya başlamıştır. Günümüzde yaşanan ve birçok masum sivil insanın hayatını kaybettiği terör olayları uluslararası toplumun öncelikli konusu olmuştur. Bu makalede, uluslararası terörizmde küresel işbirliğinde gelinecek noktanın ortaya konması amaçlanmıştır. Başlangıçta uluslararası terörizmin tanımlaması yapılmış, uluslararası hukuktaki yeri ve tarihsel süreç anlatılarak terörizmin finansal kaynakları belirlenmeye çalışılmıştır. Devamında uluslararası terörizmde mücadele yöntemleri ortaya konarak, bir ütopya olarak görülen küresel işbirliği tartışılmıştır. Sonuçta genel bir değerlendirme yapılarak, mücadele için ihtiyaç duyulan hususlar analiz edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası terörizm, uluslararası hukuk, terörizmle mücadele, küresel işbirliği, ütopya.

**GLOBAL COOPERATION
ON INTERNATIONAL
TERRORISM: A UTOPIA**

*Hacettepe University
Journal of Economics
and Administrative
Sciences
Vol. 34, Issue 2, 2016
pp. 97-114*

Harun SEMERCİOĞLU

Selcuk University
PhD Candidate
Institute of Social Sciences
harsem@yahoo.com

Abstract: After the Cold War, as the globalization speeds, the international terrorist organizations as an actor in international politics turned into one of the mankind's great threats. The terrorist incidents that many innocent civilians lost their lives recently has gotten importance for the international community. This article aims to demonstrate the point that had been reached in global cooperation on international terrorism. In the outset of the paper, the international terrorism defined while historical process has been explained and international law researched about terrorism as the financial resources noted. In continuation, global cooperation on international terrorism as a utopia discussed. Finally, the article makes a general assessment about the issues that has been needed to fight terrorism.

Keywords: *International terrorism, international law, deal with terrorism, global cooperation, utopia.*

GİRİŞ

Günümüzde insanlığı tehdit eden en büyük tehlikelerden biri olarak görülmeye başlayan uluslararası terörizm, son dönemdeki şiddet içeren ve vahşice uygulanan insanlık dışı eylemlerle uluslararası politikanın merkezinde yer almaya başlamıştır. Uluslararası sistemde başta devletler ve uluslararası örgütler sorunun çözümü için çaba sarf ettiklerini ifade etseler de, günümüzde terörizmin uluslararası bir hüviyete evrildiği ve etkisini daha da artırdığı görülmektedir. Tartışılmaya ve literatürde yer almaya başladığı 1920’lerden itibaren, bu sorunun temelinde tüm aktörlerin terörizme siyasi ve hukuki olarak ortak bir tanım getirememelerinin yattığı söylenebilir. Kimi devletlere ve topluluklara göre “terörist” olanlar, kimilerine göre “özgürlük savaşçısı”, diğerlerine göre “gerilla”, başkalarına göre ise “silahlı grup” gibi tanımlarla ifade edilmektedir.

Bu makalede, uluslararası terörizmin bu kadar büyük bir tehdit ve tehlike olarak kabul edilmesine rağmen, en etkili silah olarak görülen “küresel işbirliğinin” ne ölçüde başarılacağı araştırılmıştır. Çalışmada aynı zamanda, terörizmle mücadelede insanlık için ideal hayatlar olarak kurgulanmış “ütopyalardan” birini başarmak için neler yapılması gerektiğine cevap aranmıştır. Birinci bölümde, konuyla ilgili kavramsal çerçeve çizilerek tanımlar yapılmış ve uluslararası terörizmin uluslararası hukuktaki yeri ortaya konmuştur. İkinci bölümde, terörizm tarihsel süreç içinde incelenmiş, kaynakları ve mücadele yöntemleri analiz edilerek bir ütopya olan küresel işbirliği tartışılmıştır. Sonuçta, elde edilen veriler ışığında bir değerlendirme yapılarak, uluslararası terörizmle mücadelede çözüme katkı sağlayacağı düşünülen öneriler sunulmuştur.

Uluslararası ilişkiler teorilerinde idealizmden başlayarak neorealizme ve neoliberalizme kadar uzanan yelpazede tüm pozitivist yaklaşımlar tarafından temel analiz birimi olarak benimsenen devlet, tartışılmasının yanı sıra 21’inci yüzyılda birçok tehditle yüz yüze kalmaya başlamıştır. Westphalia ile ortaya çıkan yeni düzenin temel kavramı olan egemenlik, yalnızca devletleri tasvir etmekte kullanılan bir kavram olmanın ötesine geçmiş, uluslararası ilişkiler kuramının bir ön kabulü olan anarşinin meşru üyesi devletin tekelliği yıkılmıştır. Uluslararası ilişkilerde devletlerin temel ve çoğu zamanda yalnız aktörler olduğu dönemlerin sonu diyebileceğimiz 20’nci yüzyılın bitmesiyle birlikte, geçen yüzyıl boyunca yan rollerde oynayarak başrolle hazırlanan diğer aktörlerin çok önemli rollerde arenaya katılımıyla ortam bir anda karmaşıklaşmıştır. Soğuk savaşın 90’lı yılların başında sona ermesiyle çift kutuplu dünya düzeninden çok kutuplu yeni dünya düzenine geçtiğimiz bu dönemde, devletlerin yanı sıra, uluslararası örgütler, yaygınlaşan liberal ekonomi ile etkinlikleri artan çok uluslu şirketler, teknolojinin ve nüfusun gelişimiyle etki kapasiteleri artan uluslararası terör örgütleri,¹ sivil toplum örgütleri ortamın yeni aktörleri olmuştur (Kılıç, 2007: 53; Bölükbaşı, Ateş, 2014: 28-29).

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Tanımlar

Terör sözcüğü etimolojik kökleri itibariyle Latince "terrere" sözcüğünden türemiştir. Terör; korku salmak, dehşete düşürmek, sindirmek ve yıldırım anlamına gelmektedir (Başeren, 2014: 7; Öktem, 2004: 133; Saraçlı, 2007: 1051). Öktem (2004: 138)'in yaptığı bir çalışmada, terör sözcüğünden türetilen terörizmin, 1936 ile 1981 yılları arasında uluslararası düzeyde 109 farklı tanımının yapıldığı belirtilmektedir. Terörizm'in tanımını yapmak etimolojik olduğu kadar hukuk ve aynı zamanda da siyasetin alanına giren bir konudur (Golder, Williams, 2004: 293; Öktem, 2004: 137). Terörizmi; genel olarak "siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışı" olarak tanımlamak mümkündür (Bozdemir, 1981: 526). Lizardo (2008: 93) ile Walter ve Sandler (2002: 145) terörizmi "siyasi, dini ya da ideolojik bir hedefe ulaşmak için büyük bir kitleyi gözdağı yoluyla, şiddet ve vahşet kullanarak ya da kullanma tehdidinde bulunarak etki altına alma eylemi" olarak ifade etmektedir. Ergil (1992: 139) ise farklı bir bakış açısıyla terörizmi, "alçak gerilimli savaş" olarak nitelemektedir.

Saraçlı (2007: 1056-1059) terörizm çeşitlerini; ülke içi (ulusal) terörizm, uluslararası terörizm, uluslar ötesi terörizm, devlet terörizmi ve devlet destekli terörizm, etnik terörizm ve siber terörizm olarak yedi kategoride ifade etmiştir. Başeren (2014: 10-12) ise; terörizmi iç siyaset ve uluslararası siyasette olmak üzere iki başlıkta inceleyerek, iç siyasette devlet terörizmi ve ayaklanmacı terörizmin, uluslararası siyasette ise devlet destekli terörizm ile dinsel açıdan meşrulaştırılmaya çalışılan terörizm ve küresel terörizmin yer aldığı bir sınıflandırma yapmıştır. Bu makalede kullanılan "uluslararası terörizm" kavramıyla devlet destekli ve uluslar ötesi terörizm ile küresel terörizm kavramlarını da içine alan geniş bir tanımlama yapılmaktadır. Uluslararası terörizmi; "gözetilen hedef, gerçekleştirilen eylemler ve kaynakları itibariyle birden fazla devleti ilgilendiren ve uluslararası sonuçlar doğuran terörist faaliyetler" olarak ifade etmek mümkündür. Bu kavram, terörist eylemin sınırlar ötesi boyuta taşınmasına ve uluslararası etki ve sonuçlar doğurur hale gelmesine odaklanmaktadır (Gençtürk, 2012: 3). Terörizm; "yabancılara veya yabancılara ait hedeflere yöneltilirse, hükümetler veya birden fazla devlet tarafından beslenen unsurlarca yapılırsa, bir yabancı hükümetin veya uluslararası örgütlerin siyasi mekanizmalarını etkilemek için yapılırsa uluslararası nitelik kazanmaktadır" (Altuğ, 1989: 9-11; Gençtürk, 2012: 6).

Uluslararası terörizm, belirli siyasal, sosyal ve ekonomik çıkarlar sağlamak için insan hayatlarını, iç sosyal dinamikleri, uluslararası barış ve güvenlik ortamını, devletlerin barışçıl ilişkilerini, iç işlerini, anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümünü, iç hukuku ve uluslararası hukuku hedef almaktadır. Devletlerin ikili ve karşılıklı

ilişkilerinde olumsuz etki yaratarak ve çözümlenmesi yıllar süren anlaşmazlıklar doğurmaktadır. Devletlerin diplomatik ilişkilerini ve temsilcilerini hedef seçerek ilişkilerin gelişimini ve devletlerin birbiriyle iletişimini tehdit etmektedir (Gün, 2000: 80-81; Saraçlı, 2007: 1057).

Uluslararası ilişkilerde, tüm aktörlerin ortak bir tanımda anlaşmasının bu kadar güç olduğu uluslararası terörizmde, küresel işbirliğini sağlamak ne derecede mümkün olabilir? Bu sadece bir “ütopya” olarak insanlığın ortak bir hayali olarak mı kalacaktır? Bu soruların cevabını bulmak gerçekten çok zor gözükmektedir. Ütopyalar, toplumlar üzerine tasarlanan ve gerçekte olmayan idealler üzerine kurulu durumlardır. Kelime anlam temeli Yunancadan gelmektedir: ou; "olmayan", topos; "yer". Benzer bir şekilde günümüzdeki kullanım şekli ise eu; "iyi, güzel", topos; “yer” anlamındadır. TDK Sözlüğünde “gerçekleştirilmesi imkânsız tasarı veya düşünce” olarak tanımlanmaktadır. “Ütopya” insanların istediği, özenerek hayallerini kurduğu ideal ütopyaları kastedilerek kullanılmaktadır. Gerçekte olmayan bu durumlar kimi felsefecilere göre günümüzde gerçekleşmesi mümkün olmayan ideal toplum tasarımları olurken kimi felsefecilere göre de erken ifade edilmiş bir gün gerçekleşmesi beklenen ideal toplum tasarımlarıdır. Eflatun’un ütopyası ve Eflatun’dan etkilenen Thomas More’un ütopyası en bilinen istenen nitelikteki ütopyalar arasındadır (Semercioğlu, 2011: 28).

1.2. Unsurları ve Amaçları

Terörizmin ortak bir tanımına ulaşmak güç olsa da, unsurlarını ve amaçlarını ortaya koymak mümkündür. Başeren (2014: 8) terörizmin unsurlarının; “siyasal bir saik, şiddet, ölüm gibi korku veren bir netice elde etmek maksadı ve etki yaratmaktan” oluştuğunu ifade etmektedir. Ergil (1992: 139) ise; bu unsurları “şiddet veya zor kullanımı, bir siyasal amaç güdülmesi, dehşet veya korku salma, tehdit, toplumda uyandırılan psikolojik etki veya üçüncü kişilerden (teröristler ve kurbanlar dışında) beklenen yaygın tepki” olarak sıralamıştır. Saraçlı (2007: 1065) unsurları sadeleştirmiş ve dört an başlık altında toplamıştır: Mağdur, motif (güdülen siyasi, ideolojik vb.) hedef, kast ve yöntem. Bu kapsamda, uluslararası terörizmin unsurlarını da; “yüksek düzeyde şiddet içeren yasal olmayan yöntem ve araçlar kullanmak, yasal olmayan ve kabul edilemeyecek hedef ve amaçlara sahip olmak, uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmek, terör ve şiddet uygulayarak korku yaratmak” olarak saymak mümkündür (Saul, 2008: 7-9).

Şekil 1. Terörizmin Unsurları

Kaynak: Başeren (2014: 8).

Kydd ve Walter (2006: 51), terörist faaliyetlerin amaçlarının; “yıpratmak, göz dağı vermek ve korkutmak, kışkırtmak, yıkmak ve zarar vermek” olduğunu, teröristlerin ise “rejimi değiştirmek, toprak ele geçirmek, politika değişikliği yapmak, sosyal kontrolü ele geçirmek ve statükonun devamını sağlamak” gibi amaçlara sahip olduğunu belirtmektedir. Ergil (1992: 139) ise bu amaçları; “1) halkı veya hedef bir topluluğu korkutmak, 2) dehşete düşürmek, 3) yerleşik otoriteyi tahrip etmek, 4) devletin terörist ile masum kitle arasında ayırım yapmadan baskı yöntemlerine başvurmalarını sağlamak, 5) otoriteye veya düzene karşı olan güçleri harekete geçirmek, yerleşik otoritenin güçlerini ve kurumlarını etkisizleştirmek, işlemez kılmak, 6) kamuoyunu olumlu veya olumsuz yönde etkilemek, yönlendirmek, 7) siyasal güç odaklarını ele geçirmek veya var olan yönetimi devirmek” olarak sıralamıştır.

Bir ya da birkaç kişiyi acımasızca öldürmekle milyonlarca insana korku vermek ve bu suretle etkilemek mümkündür. Terörist unsurlar yarattıkları bu asimetrik etkiyle hedef kitle sindirmekte ve korkutmak suretiyle amaçlarına ulaşmaktadır.

1.3. Uluslararası Hukuk Boyutu

Tarihte örneklerine çok önceden de rastlanmasına rağmen, uluslararası bir suç olarak terörizmi tanımlama fikri 1920'lerde ve 1930'larda hız kazanmıştır. 1926 yılında, Romanya, terörün uluslararası hukuk kapsamında cezalandırılabilir hale getirmek için Milletler Cemiyeti'ne başvurmasına rağmen isteği kabul görmemiştir. Terörizm 1930 ve 1935 arasında daha sistematik olarak ele alınmaya başlamıştır (Saul, 2005: 2). 1934'te Yugoslav Kralı Aleksandr ve Fransa Dışişleri Bakanı Barthou Marsilya'da Hırvat milliyetçilerce gerçekleştirilen bir suikasta uğramasından sonra Milletler Cemiyeti, önce bir kararla terör faaliyetlerinin bastırılmasına ilişkin uluslararası hukuk kurallarının günümüzde bu konuda etkin uluslararası işbirliği sağlayacak ölçüde sarih olmadığını tespit etmiştir. Ardından ise Belçika temsilcisi Wiart'ın başkanlığında bir komite

oluşturulmuş ve komitenin çalışmaları sonucunda hazırlanan sözleşme taslağı, Kasım 1937’de Cenevre’de toplanan hükümetler arası konferansa sunulmuştur. Konferans, 24 devletin katılımıyla 16 Kasım 1937’de “Terörizmin Önlenmesi ve Bastırılmasına ilişkin Cenevre Sözleşmesini” kabul etmiştir. Sözleşme, terörizmi şöylece tanımlamaktadır: “Bir devlete yönelen dirilen ve belli kişilerin ya da kişi gruplarının veya genel kamuoyunun zihninde terör hali yaratmaları hedeflenen ya da hesaplanan suç eylemleri” (Saul, 2005:5-7). Bu tanım, dar, bulanık kapsamı ve tanımdan ziyade bir tasvire benzemesi sebebiyle eleştirilmiştir. Tanımda yer alan “suç” kavramı bir devletten diğerine değişiklik gösterebilmektedir. Tanımda dikkat çekici bir diğer husus olarak, sadece bireylerin devlete yönelik eylemlerini kapsamakta, bireylere yönelik devlet terörüne değinmemesi görülmektedir. Yürürlüğe giremeyen bu sözleşmenin, ceza hukukunda birlik sağlanmasına, devletlerarası işbirliği ve dayanışmaya bir ölçüde katkıda bulunduğu söylenmektedir (Saraçlı, 2007: 1052-1053).

Uluslararası hukukta terör tanımı konusunda tam bir anlaşma sağlanamadığından, bu hususu tümünden yasaklayan evrensel bir antlaşma yapmak mümkün olmamıştır (Kaya, 2005: 9) Bugün uluslararası terörizmi önlemeye yönelik 12 evrensel anlaşma bulunmaktadır. Bunlardan on tanesi sözleşme diğer iki tanesi ise protokoldür. 1373 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı ile tüm devletlere taraf olma ve hükümlerini uygulama yükümlülüğü getirilen bu belgeler şunlardır (Saraçlı, 2007: 1066-1067; Öktem, 2004: 135):

- Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemlerle İlgili sözleşme (1963)
- Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (1970)
- Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi (1971)
- Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Hava Alanlarında Kanunsuz Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi İle İlgili Protokol (1988)
- Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (1973)
- Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslararası sözleşme (1979)
- Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında sözleşme (1980)
- Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (1988)
- Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı
- Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolü (1988)

- Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında sözleşme (1991)
- Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1998)
- Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1999)

1950'lerden itibaren başlayan sömürgeciliğin tasfiyesi sürecine Birleşmiş Milletlerin de 1960'lardan itibaren Genel Kurul'un aldığı kararlarla hukuki destek verdiği görülmektedir. Yine bu kapsamda, hava ve deniz ulaşımı, diplomatlara karşı eylemler, rehin almalar, kıta sahanlığı üzerindeki platformlar gibi konularda düzenlemeler yapılmıştır (Kaya, 2005: 4-5). Milli bağımsızlık hareketlerinin konumu üzerindeki uzlaşmazlık Birleşmiş Milletler çatısı altında yürütülen antlaşma projesi çalışmalarını da sekteye uğratmıştır. Bu dönemden itibaren imzalanan terörizme ilişkin antlaşmaların çoğunda, antlaşma hükümlerinin, halkların kendi kaderlerini tayin haklarına (self-determinasyon) ve milli bağımsızlık hareketlerinin meşruiyetlerine halel getirmeyeceği belirtilmiştir. Birleşmiş Milletler'in 1974 tarihli "saldırının tanımı" başlıklı çok önemli kararı da self-determinasyon mücadelelerini saldırı kapsamı dışında tutmaktadır. 1970 tarihli Uluslararası Hukuk Prensiplerine İlişkin Bildirge de, hem yabancı devlet topraklarında düzensiz askeri gruplarca şiddet eylemleri gerçekleştirilmesini yasaklamakta, hem de milli bağımsızlık hareketlerini ve bunlara verilen desteği teşvik etmektedir (Öktem, 2008: 145).

11 Eylül 2001 sonrasında ise, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi terörizmle mücadele konusunda 12 Eylül 2001 tarihli ve 368(2001) sayılı ile 28 Eylül 2001 tarihli ve 1373(2001) sayılı kararları almıştır. Bu kararların uluslararası işbirliği ve küresel işbirliğini teşvik ettiği görülse de, temelde devletlerin çatışan menfaatleri, terörizmle mücadelede ve dolayısıyla terörizmin tanımında tam bir mutabakata varılmasını güçleştirmektedir (Kılıç, 2007: 81; Öktem, 2008: 143).

Devletlerin günümüzde terör örgütü tanımlamaları değişiklik göstermektedir; ABD'ye (Foreign Terrorist Organizations, 2015) ve Birleşik Krallığa göre (UK Government Proscribed Terrorist Organisations, 2015) Hamas ve Hizbullah terör örgütleri olarak değerlendirilirken, Rusya'ya göre ise aynı örgütler terör örgütü olarak görülmemektedir (EJC, 2015).

2. ULUSLARARASI TERÖRİZM

2.1. Tarihsel Süreç

1789 Fransız İhtilalini izleyen 1793 Konvansiyon döneminde Jakoben yönetimce uygulanan sistematik şiddet politikası, siyaset ve hukuk alanlarında "terörizm" kavramının doğmasına yol açmıştır (Lizardo, 2008: 94). 20'nci yüzyıl boyunca yaşanan

siyasi gelişmeler sonucunda terörizm, sadece devlet tarafından vatandaşlara karşı uygulanan şiddeti değil, bireyler ya da siyasi gruplar tarafından devlete karşı uygulanan şiddeti de ifade eden bir anlam kazanmıştır. Terminoloji yeni olmakla beraber, teröre eylemlerinin tarihi, insanlık kadar eskidir: Yahudi tarihindeki Zelotes'ler, Ortaçağ İslam tarihindeki İsmaili-Hasasinler ve Hindu Thug tarikatı da eski terör örgütleri olarak nitelendirilmektedir. Keza, Borgia'lar dönemine İtalya'da, Cromwell döneminde İngiltere'de ve Devrim sırasında Rusya'da gerçekleştirilen sistematik şiddet uygulamaları, devlet terörünün tarihi örnekleri sayılmaktadır (Öktem, 2004: 133; Saraçlı, 2007: 1052).

II. Dünya Savaşı'nı izleyen dönemde terörizm önem ve yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Savaşın sonucunda Almanya, Fransa ve İngiltere gibi eski imparatorlukların zayıflaması sonucunda, galip devletlerin dünya sahnesine çıkmasıyla uluslararası siyaset Avrupa merkezli olmaktan çıkarak dünya ölçeğinde iki kutuplu hale dönüşerek bir çatışma alanına dönüşmüştür. ABD ve Sovyetler Birliği'nin sahip olduğu nükleer yetenekler tüm küreyi tehdit etmiştir. Bu iki süper güç, nükleer savaşa doğru tırmanabilecek klasik silahlı çatışmalara girişmek yerine, aracı örgüt ve devletler kullanmak, onlara askeri destek sağlamak, gizli operasyonlar yürütmek gibi daha az risk taşıyan dolaylı yöntemlere başvurmayı tercih etmişlerdir. İki kutbun yanı sıra, bir "üçüncü dünya" kavramının ortaya çıkışıyla terörizm gerçek bir dış siyaset aracına dönüşmüştür (Saraçlı, 2007: 1053).

1960'lardan itibaren terörizm, uluslararası çalkantılara paralel olarak ivme kazanmıştır (Öktem, 2008: 134). Terörizm teriminin siyasi jargon da yoğun olarak kullanımı da bu döneme rastladığı gibi, daha önceleri pek bilinmeyen yolculardan biri tarafından uçak kaçırma gibi yöntemlere de bu dönemde rastlanmaktadır. Sömürgeciliğin tasfiyesiyle ortaya çıkan yeni devletler, hazırlıklı olmadıkları sorunlarla karşılaşmışlardır. Sömürgeci güçler tarafından baskı yoluyla kontrol altında tutulan azınlıklar, yine bu güçlerce keyfi olarak tespit edilmiş sınırlar gibi problemler sonucunda gerilla çatışmaları, düşük yoğunluklu savaş ve kaçınılmaz olarak terörizm olgularıyla karşılaşmıştır. Bu dönemde, insan hakları söylemi Batı demokrasilerine hâkim olmuş ve her bir yurttaşın hakkını en yüce değer olarak kabul ettirmiştir. Totaliter rejimlerin aksine demokrasilerin rehine alma vakaları karşısında hassasiyet göstermeleri nedeniyle terörist gruplar bu yolla taviz koparmaya çalışmışlardır. Bu dönemde cereyan eden önemli olaylar olarak; Vietnam Savaşı 1960'ların başında başlamış, 1963'te Başkan Kennedy, 1967'de Che Guevara, 1968'de Martin Luther King öldürülmüş, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Baader-Meinhof çetesi, Geçici İrlanda Kurtuluş Ordusu, Japon Kızıl Ordusu ve İtalyan Kızıl Tugaylarının faaliyetleri tırmanışa geçmiştir (Saraçlı, 2007: 1053).

Terörizm çok eski zamanlardan itibaren insanlığa musallat olmasına rağmen, Latin Amerika'daki Tupamaros'lar ya da Ortadoğu'da Filistin Kurtuluş Örgütü gibi siyasi hareketlerin taktik değiştirip konvansiyonel askeri çatışma ve gerilla savaşını bırakarak şehir içi eylemlere yöneldiği 1970'lerde "yeni terör çağından" söz edilmeye başlanmıştır (Öktem, 2004: 134). 1967 Arap-İsrail Savaşı sonrasında itibaren terör tırmanmaya başlamış, bir Japon intihar timi tarafından Tel Aviv-Lod havaalanına gerçekleştirilen baskın, 1972 Münih Olimpiyatları'nda İsraili sporcuların öldürülmesi ve bombalı mektup eylemleri uluslararası terörizmin ilk örnekleri olarak görülmüştür (Enders, Sandler, 2002: 146). Uruguay, Brezilya, Arjantin ve Kolombiya gibi Latin Amerika ülkelerinde 1960'ların sonuna doğru tırmanan terörist ve gerilla faaliyetleri, 1970'lerde yüzlerce can alacaktır. Sol eğilimli bu hareketler genelde geri teperek arzulan sonucun tam tersini doğurmuş ve sağcı, askeri diktatörlüklerin iktidarda kalmalarını sağlamıştır. Avrupa ve Japonya'da faaliyet gösteren terör grupları da kapitalizmi tarihe gömme hedefine ulaşamamışlardır (Saraçlı, 2007: 1055).

1970'lerden itibaren, terörist gruplar uluslararası ortamda yer alan eylemler yapmaya başlamışlar, bu kapsamda demokratik hükümetleri sol görüş çerçevesinde devirmek, birleşmiş bir vatan kurmak veya köktendinci ilkeler benimsemişlerdir (Enders, Sandler, 2002: 149). Hayal kırıklığına uğramış milliyetçilikle sosyalist idealleri kaynaştıran İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), Bask Euzkadi Ta Askatasuna (ETA) ve pek çoğu Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) bağlantılı Filistinli gruplar, siyasi amaçlarına ulaşmayı başaramasalar bile seslerini duyurmayı başarmışlardır. Kimi terör gruplarının, İsrail'e karşı FKÖ'nün yürüttüğü mücadele ile özdeşleştirilerek İsrail-Filistin çatışmasının uluslararası terörizm sorununa damgasını vurması ve bazı devletlerin terör örgütlerini dış politikalarında araç olarak kullanmak üzere destekledikleri iddialarının yoğunlaşması da bu döneme rastlamıştır (Saraçlı, 2007: 1055).

Üçüncü dünya ülkelerince ulusal kurtuluş hareketlerine gösterilen dayanışma nedeniyle, 1970'lerin basında ortaya atılan, terörizmin bastırılmasına ilişkin bir uluslararası antlaşma hazırlanması projesinin siyasi açıdan imkânsız olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı dönemde, bölgesel bağımsızlık hareketleri ile özellikle öğrenci çevrelerinde yaygınlaşan sınır ötesi devrimci ideoloji arasında bağlantılar kurulacaktır. 1960'lardan 1980'lere kadar terörist gruplar daha çok ulusal (Alman, Japon, İtalyan, İspanyol vb.) çapta faaliyet gösterirken, küreselleşmeyle birlikte 1980'lerden sonra El-Kaide gibi yeni terör örgütleri birden fazla milletten ve daha karmaşık organizasyon yapılarından oluşmaya başlamıştır (Bergesen, Lizardo, 2004: 42).

1980'lerin başından itibaren, dini ideolojik grupların da terörist faaliyetlerini arttığı görülmektedir (Enders, Sandler, 2002: 149). 1980'lerin ses getiren terör eylemleri arasında Tahran'daki ABD büyükelçilik ve konsolosluk personelinin rehin alınması (Kasım 1979-Ocak 1981), 847 uçuş sayılı Amerikan uçağının ve İtalyan Achille Lauro

gemisinin kaçırılması (1985) ve Lübnan'da çok sayıda kaçırma olayı örnek gösterilebilir. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın raporlarına göre 1975-1985 yılları arasında yaklaşık 5000 uluslararası terör olayı kaydedilmiş, ölü sayısı 1983 yılında 720 rakamına ulaşmıştır. 1980'lerde, aynı zamanda Guatemala, Uganda, Güney Afrika, Doğu Timor, Sili, Kamboçya vb. ülkelerde yoğun devlet terörü uygulamalarına rastlanmıştır (Saraçlı, 2007: 1054). Aynı yıllarda, Sovyet diplomatlarının Orta Doğu'da kaçırılmaya başlanmasıyla beraber uluslararası toplumun teröre bakısında yeni eğilimler belirmiştir. Bu dönemde, Birleşmiş Milletler kararlarının, terörün hiçbir saik sebebiyle hoş görülemeyeceğine açıklık getiren hükümler içermeye başladığı görülmektedir. Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru, Gorbaçov yönetiminin, Orta Doğu'daki radikal gruplara askeri ve mali desteğini çekmesiyle beraber bu eğilim, ivme kazanmış ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, koşulları dikkate almadan terörizmi mahkûm eden kararlar almaya başlamıştır (Saraçlı, 2007: 1055).

Bergesen ve Lizardo'ya (2004: 42) göre uluslararası terörizm, 1960'lar ve 1970'lerde büyük ölçüde Avrupa ve Orta Doğu'da görülmüş, 1990'larda ise bu eylemler Afrika'da daha fazla görülmeye başlamıştır. Uluslararası terör örgütleri, son 30 yılda, kendi siyasi taleplerinin karşılanmaması durumunda küresel çapta şiddet eylemleri ve tehditlerle hedeflerine ulaşmaya çalışmışlardır. Bunu yaparken, iletişim, ulaşım imkânların artmasını ve teknolojik avantajlarından faydalanmışlardır (Enders, Sandler, 2002: 147). Günümüzde terör örgütlerinin; çok uluslu bir ağ organizasyon yapısına dönüştüğü, amaçları ve faaliyetlerinin tanımlanmasının daha zor hale geldiği, ideolojilerinin daha fazla din ile ilgili olduğu, taleplerinin daha belirsiz ve anlaşılabilir hale geldiği, hedeflerinin küresel ölçekte belirlendiği, ayırım yapmayan ve ölçüsüz şiddet kullanılmasını artırdıkları görülmektedir (Bergesen, Lizardo, 2004: 42-43).

11 Eylül 2001 ise, terörizmin boyutları bakımından bir dönüm noktası oluşturmuştur. 11 Eylül terörünün hedeflerinin simgesel özelliklerinin de son derece çarpıcı olduğu belirtilmektedir. Pentagon Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri gücünü, New York'taki Dünya Ticaret Merkezinin İkiz Kuleleri ise, uluslararası sermayenin ekonomik egemenliğini simgeleyen hedefler görülmektedir. 11 Eylül terörü, Amerika'yı vurmuş gibi görünse de, aslında küreselleşme sürecine karşı yapılmış bir saldırı olarak değerlendirilmektedir. ABD'nin bu sürecin lideri olduğu için saldırıya uğradığını söylemek mümkündür (Başeren, 2014: 17).

11 Eylül sonrasında uluslararası terörizmle mücadelede kararlılık göstermek için öncelikle Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyi'nin (AAOK) 46 üyesi (19 NATO üyesi ve 27 Ortak ülke) New York ve Washington'a yapılan saldırıları koşulsuz olarak kınadıklarını beyan ederek, terörizmle mücadele için tüm çabaları üstlenecekleri taahhüdünde bulunmuşlardır. Bu bağlamda, NATO müttefikleri 3 Ekim 2001 tarihinde; Kartal Yardımı (Eagle Assist) ve Aktif Çaba (Active Endeavor) operasyonlarını

başlatma kararı almışlardır. Bunlara ilave olarak NATO, 21-22 Kasım 2002 tarihinde gerçekleştirilen Prag Zirvesinde, daha önceden açıklanmış olan Stratejik Konsept ile belirlediği yeni misyonlar ve yeni tehditler içerisinde yer alan terörizm gündemiyle toplanmış, zirvede alınan kararlarla NATO varlığını devam ettirme konusundaki kararlılığını sergilemiştir. 27-28 Haziran 2004’da icra edilen İstanbul Zirvesinde ise NATO, terörizmle uluslararası boyutta bir mücadele gerçekleştirmek için soğuk savaş sırasında uyguladığı “ortak savunma stratejisini” “ortak mücadele stratejisine” dönüştürmeyi kararlaştırmıştır (Yaman, 2006: 48-50).

2015 yılında IŞİD (DAEŞ)’in Suruç, Ankara, Beyrut ve Paris’te yaptığı terör eylemleri dünyanın gündeminde uluslararası terörizmi üst sıralara taşıyarak, güvenlik konularının önemini ve küresel işbirliğine olan ihtiyacı bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Kasım 2015 yılında Antalya’da gerçekleşen G-20 Toplantısında teröre karşı küresel mücadele ekonomi ve diğer konuların önüne geçmiştir. Toplantıya katılan liderler “terörle mücadelenin ülkeleri için önemli bir öncelik olduğunu, terörizmi artan uluslararası dayanışma ve işbirliği çerçevesinde önlemek ve durdurmak için birlikte çalışma kararlılığı göstereceklerini” ifade etmişlerdir (Sabah, 2015).

2.2. Finansal Kaynakları

Uluslararası politikanın aktörlerinden biri haline gelmiş olan uluslararası terör örgütleri, bu kadar kapsamlı faaliyetlerde bulunmak, modern silah ve mühimmat ile araçları kullanmak, barınma, sağlık, iletişim, giyinme vb. ihtiyaçlarını karşılamak için finansal kaynaklara ihtiyaç duymaktadır.

T.C. Maliye Bakanlığı (2014) bu kaynakları şöyle sıralamıştır: 1) aidat ve bağışlar, 2) kar amacı gütmeyen kuruluşların kullanılması, 3) örgütsel yayınlardan elde edilen gelirler, 4) dış destekler, 5) ticari faaliyetler, 6) sosyal etkinlikler, 7) uyuşturucu kaçakçılığı, 7) fidye alma, 8) haraç toplama, 9) sahtecilik, 10) insan kaçakçılığı. Bunların dışında dolandırıcılık, soygun, gasp ve hırsızlık gibi yasadışı eylemler de terörün finansman kaynakları arasında bulunmaktadır. Terörün finansmanı yasadışı kaynaklardan sağlanabileceği gibi yasal sayılan kaynaklardan da sağlanabilmektedir.

Yepes (2008: 2-3) yaptığı araştırmada ise bu kaynakları; uyuşturucu ticareti, kara para aklama, kimyasal, biyolojik ve nükleer madde ticareti, silah kaçakçılığı, adam kaçırmak suretiyle fidye elde etmek, insan ticareti, sigara kaçakçılığı gibi uluslar ötesi suçlar olarak belirlemiştir. Kılıç (2007: 39) bu kaynakların arasına yandaş devlet yardımını da ilave etmiştir. Karatay ve Kapusuzoğlu (2011: 119) ise bunları iki kategoriye ayırarak “yasal görünümlü ve yasal olmayan finansman kaynakları” şeklinde tasnif etmiş, bunlara korsan ürün satışı eklemiştir. Bunlara son dönemde yaşanan göçmen kaçaklığını da eklemek mümkündür (Yeni Asya, 2015).

Bu kaynakların kontrol altına alınması için 1989 yılında Paris'teki G-7 zirvesinde görüşmeler yapılarak, uluslararası toplumun uyması gereken 40 tavsiye karar alınarak küresel işbirliğine dikkat çekilmiştir. 2004 yılında bu kararlara 9 madde eklenmiştir (Yepes, 2008: 7).

2015 yılında Antalya'da icra edilen G-20 zirvesinde ise, Rusya Devlet Başkanı yüzlerce masum sivilin ölümüne yol açan terörist eylemleri gerçekleştiren IŞİD'in finansal kaynakları ile ilgili olarak "IŞİD'e finansal destek sağlayan ülkeler arasında G20 üyesi ülkelerin de olduğunu, meslektaşlarına teröristlerin yasadışı petrol ticaretinin boyutlarını ortaya koyan, uzaydan ve uçakla çekilen fotoğrafları gösterdiğini" ifade etmiştir (Habertürk, 2015).

Gerek küresel, gerekse de yerel boyutta terör örgütlerinin finansal kaynaklarını kesmek için alınan birçok kararın hayata geçirilmesinde, siyasal, ekonomik ve menfaatler sebepler nedeniyle istenen seviyeye ulaşılmadığını söylemek mümkündür.

2.3. Mücadele Yöntemleri

11 Eylül terörist saldırılarından sonra, ABD başkanı George W. Bush "terörle küresel savaş" ilan ettiğini bildirmiştir. O zamandan sonra, Bush ve onun destekçileri, teröre karşı bu savaşı kazanmak için, ABD'nin askeri gücünü kullanmak suretiyle ağırlıklı Orta Doğu ve Afganistan'a müdahale etmiş, demokrasiyi teşvik edeceğini belirterek bu mücadelesini sürdürmüştür (Chumburidze, 2014: 31). Saldırıları sonrası, Avrupa'da da bir önlem alınmış, güvenlik güçleri terör şüphelilerin izini sürerek özellikle Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya'da tutuklamalar yapılmış, ABD ile yakın işbirliği içinde finansal varlıkların takibi ile ilgili yasal düzenlemeler getirilmiş ve İngiltere, Almanya ve İspanya'da önemli lojistik ve planlama üsleri tespit edilmiştir (Archick, 2014: 1). Geldiğimiz noktada, ABD ve müttefiklerinin ne kadar başarılı olduğu tartışılmaktadır. Çekildiği Irak ve komşusu Suriye'de IŞİD'in, Afganistan'da El Kaide gibi terör örgütlerinin daha fazla etkili olduğu görülmektedir.

Literatürde uluslararası terörizmle mücadele için genellikle dört stratejinin üzerinde durulmaktadır: 1) adem-i merkezi olarak yönetilen piyasaya dayalı güçlü bir ekonomiyi sağlamak, 2) yürütme, parlamento ve mahkemeler arasında güçler ayrılığını sağlayan bir anayasaya dayalı rejimi tesis etmek, 3) dini topluluklar, sivil toplum örgütleri, kulüpler gibi birçok farklı aktörün karar mekanizmalarında yer alabileceği demokratik bir toplum oluşturmak, 4) medyanın dikkatini terör faaliyetlerinden başka yönlere çevirmesini sağlamak (Frey, Luechinger, 2008: 108, Frey, 2003: 240, Frey, 2006: 2).

Kydd ve Walter (2006: 64-66) ise, terör tehdidi altındaki bir devletin en az beş yöntem izleyebileceğini savunmaktadır: Birincisi, terörist örgütün ileri sürdüğü ve

eylemlerinin nedeni olarak savundukları konularda barışçıl görüşmeler konusunda istekli olmak, ikincisi; devlet anlaşmazlık altında konudan taviz vermek istemiyorsa, terör örgütünün liderine ya da lider kadrosuna, onların varlıklarına ve diğer kıymetli unsurlarına bir misilleme yapabilir. Bu stratejide çok iyi planlama yapılmasının önemi büyüktür. Başarılı olamayan bir hareketten sonra terör örgütünün masum sivillerin zarar görebileceği karşı eylemleri yapma riski büyük olacaktır. Üçüncü olarak, bir devlet terör örgütü faaliyetlerinden en az şekilde etkilenecek şekilde gerekli tedbirleri almak durumundadır. Bunlara örnek olarak; nükleer, kimyasal ve stratejik tesislerin güvenlik tedbirlerinin artırılması, sınır güvenliği kapsamında fiziksel engellerin (duvar, tel örgü, kameralar vb.) tesis edilmesi, İç Güvenlik Bakanlığı vb. kurumların oluşturulması verilebilir. Dördüncüsü, devletler en yıkıcı silahların, özellikle nükleer ve biyolojik olanların teröristlerin eline geçmesini engellemek durumundadır. Bu tür silahların kullanılmasının etkisi ve yıkımı çok büyük olacaktır. Bu tür kaynakları işleyebilen ve devlet kontrolünün sağlanmasında güçlük yaşanan ülkeler için uluslararası toplumun dikkatli olması gerekir. Son olarak; devlet terör konusunda halkı bilinçlendirerek, yaratılan korku ve etkiyi aza indirmek için eğitim programları ve yayınlar yapabilir, terörizmin amacı zaten korku yaratmak suretiyle hedeflerini gerçekleştirmektedir.

Bu kapsamda yaptıkları çalışmalarda Kılıç (2007: 105-106); uluslararası terörizmin önemli kaynağı olarak gördüğü yasadışı göçün engellenmesine, Yepes (2008: 6-9); yasadışı finans kaynakları ve kara parayla mücadeleye, Cole (2010: 234-236); silah, malzeme ve ekipman sağlanmasına dikkat çekmiştir. Enders ve Sandler (2002: 162-163) ise terörizmle mücadelede küresel işbirliğindeki güçlüklerin altını çizmiştir. Devletlerin terörist örgütlere karşı yapılan mücadelede yer almaları sonrasında, terör örgütlerin hedefi haline geldiklerini belirten yazarlar, “11 Eylül saldırısında ABD ve İngiltere en çok zarar gören ve en fazla vatandaşını kaybeden devletler olduğunu” ifade etmektedirler. “Bu sonucun, belirtilen ülkelerin küresel mücadelede öncü rol almalarının ve terör örgütlerinin hedefindeki ülkeler olmalarının gerekçesi” olduğunu eklemektedirler.

T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi (2015) küresel ve bölgesel örgütlerin terörizmle mücadele stratejileri olarak 5D olarak da adlandırılan hususları: “1) terörist grupların terörizmi taktik olarak kullanmaktan vazgeçirilmesi, 2) teröristlerin eylem yaparken kullandıkları araçları temin etmesinin önüne geçilmesi, 3) devletlerin terörizmi desteklemekten vazgeçirilmesi, 4) devletlerin terörizmle mücadelede kapasitelerinin artırılması, 5) terörizmle mücadelede insan haklarının savunulması” olarak saymaktadır.

Uluslararası ortamda terörizmle mücadele ile ilgili yapılan araştırmalar, bu konudaki güçlükleri ortaya koymaktadır. Güçlükler kapsamında, dikkat çekilen ortak noktalar olarak şunlar sıralanabilir: 1) küresel sistemde batının işaret ettiği modern demokratik ve hukuk devletlerinin oluşturulması, 2) liberal ve piyasa ekonomisine

entegrasyon, 3) güvenlik tedbirlerinin artırılması, 4) finans hareketlerinin kontrol altına alınması, 5) kara para ve uyuşturucu ile mücadele, 6) göç hareketlerinin kontrolü, 7) eğitim programlarının oluşturulması, 8) medyanın yönlendirilmesi.

2.4. Küresel İşbirliği: Ütopya

İki büyük dünya savaşı dünyada topyekûn savaşlara rastlanmamış, soğuk savaş sonrasında bunun yerine bölgesel ve yerel çatışmalar artmaya başlamıştır. Son dönemde uluslararası terörizm ise insanlığı ve devletleri tehdit eder hale gelmiştir. Fransa Cumhurbaşkanı Hollande, Paris saldırılarından sonra “Fransa artık savaştadır” demek suretiyle geldiğimiz noktayı çarpıcı bir şekilde ortaya koymuştur (Sözcü, 2015).

Uluslararası İlişkilerde 1980'lere kadar hâkim olan realist paradigmada devletler temel aktör olarak uluslararası sistemin en önemli figürleri olagelmıştır. Küreselleşmenin hızlanmasıyla dünyada meydana gelen olay ve olguları açıklamada yetersiz kalan bu paradigmanın postpozitivist yaklaşımlara evrilmesi kaçınılmaz olmuştur. Artık devletlerin kendi başlarına çözemeyecekleri ve işbirliğine ihtiyaç duydukları konular olarak çevresel ve ekolojik sorunlar, göçler ve mülteci sorunu ve terörizm ön plana çıkmıştır.

Aydınlanma döneminde Kant'ın düşüncelerinde yer almış “ebedi barış”ın günümüzde öncelikli olarak terörün ortadan kaldırılmasıyla sağlanacağını söylemek mümkündür. Bunun için evrensel bir anlayışla küresel işbirliğine tüm ülkelerin katılması kaçınılmaz gözükmektedir. Uluslararası terörizmle mücadele için Birleşmiş Milletler başta olmak üzere tüm uluslararası örgütlerin çalışmalarını bu yönde artırması ve küresel işbirliğinin bir an önce sağlanması gerekmektedir. Bugüne kadar bu konularda alınan mesafe yeterli değildir.

Diğer taraftan, Uluslararası İlişkiler disiplindeki akademisyenlerin son dönemde etkili olmuş eleştirel teori² çerçevesinde yapacakları çalışmaların da terörizmde küresel işbirliğini teşvik edeceği, “ütopya”ya ulaşmaya bir basamak teşkil edeceğini söylemek mümkündür.

SONUÇ

Terörizmin uluslararası boyut kazanmasıyla, mücadele yönetimlerindeki güçlükler artmıştır. Terörizmin siyasi ve hukuki bir ortak tanımı için birçok olumlu adım atıldığı görülse de, “anarşik uluslararası sistemde” devletler kendi ülke ve vatandaşlarının menfaatleri için farklı politikalar izlemektedirler. Söz sahibi güçler için politikaları kendi lehlerine çevirmek ve uluslararası örgütlerden menfaatlerine uygun kararların çıkmasını sağlamak çok zor olmamaktadır. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletlerin etkinliği ve sorunlara çözüm getirebilmesi sorgulanarak yeni arayışların

ortaya çıkmasına neden olmuştur. Küresel sistemdeki gelir dağılımındaki adaletsizlik, eğitim, sağlık, güvenlik konularındaki dengesizlik ve kaynakların dağılımındaki eşitsizlik ile medeniyetin imkânlarından eşit yararlanamama, sosyokültürel, dinsel, mezhepsel ve ideolojik farklılıklar terörün nedenleri olarak sayılmaya devam edecektir.

Bu çalışmada yer alan bilgiler ışığında, uluslararası terörizmde mücadele için küresel işbirliğine ihtiyaç duyulan hususlar olarak şunları saymak mümkündür: 1) uluslararası hukukta ve anlayışta terörizm konusunda ortak bir tanım, 2) devletlerarası yakın bir işbirliği, 3) evrensel etik ve insani değerlerin yaygınlaştırılması, 4) uluslararası örgütlerin terörizmle mücadelede etkin yer alması, 5) hukuksal altyapının oluşturulması, 6) küresel eğitim politikalarının etkinleştirilmesi, 7) yoksulluk ile mücadele, 8) terör örgütlerinin finansal kaynakların kesilmesi, 9) medeniyetler arasında hoşgörünün sağlanması ve radikalizmle mücadele, 10) gelir dağılımında dengesizliğin azaltılması, 11) terörizme destek veren aktörlere uluslararası etkin yaptırımların uygulanması.

Kasım 2015'teki Fransa'daki terör eylemi sonrasında uluslararası toplumun küresel işbirliği için her zamankinden daha yakın olduğunu gözlemek ve uluslararası terörizmle mücadelede küresel işbirliği ile ilgili olumlu adımlar atılmasına rağmen, sıralanan hususlar dikkate alındığında, bu "ütopya"nın insanlık için gerçekleşmesi zor gözükmemektedir. Bütün bu zorluklara rağmen, insanlığın ve medeniyetin geleceği için, uluslararası toplum kendisine karşı büyük bir tehlike oluşturan bu tehdit karşısında çözüm bulmak durumundadır.

I. Dünya Savaşından sonra ABD Başkanı Willson'un ortaya koyduğu prensipler ışığındaki "idealist" anlayış birçok devlet adamı ve akademisyen için "ütopya" olarak görülmüş, yeterince işbirliği ve ortak anlayışın sağlanamaması II. Dünya Savaşının çıkmasına yol açmıştı. Tarih aynen tekerrür etmese de, insanlık için ders çıkarmak hiç de zor olmasa gerek.

NOTLAR

---

¹ Uluslararası terör örgütleri, Uluslararası İlişkiler'de temel aktörler arasında görülmektedir. Farklı kaynaklarda söz konusu aktörler sıralanırken "devlet dışı silahlı gruplar, uluslararası terörist yapıları" gibi tanımlara da rastlanmaktadır (Burchill *vd.*, 2013: 27; Viotti, Kauppi, 2014: 11). Bu çalışmanın tamamında literatürde daha sık rastlanan "uluslararası terör örgütleri" ve "uluslararası terörizm" tanımları kullanılmıştır.

² Ayrıntılı bilgi için bkz: Burchill, *vd.* (2011: 217-246).

KAYNAKÇA

- Archick, K. (2014), "U.S.-EU Cooperation Against Terrorism",
<https://www.fas.org/sgp/crs/row/RS22030.pdf> Erişim: 20.01.2015
- Altuğ, Y. (1989), *Terörizm Dünyü Bugünü Yarını*, T.C. İçişleri Bakanlığı Yayını: Ankara.
- Başeren, S. (2014), "Kavramsal Özellikleri İle Terörizm",
http://vizyon21yy.com/documan/genel_konular/Milli%20Guvenlik/Terorizm/Kavramsa_l_Ozellikleri_ile_Terorizm_Tarihi_ve_Hukuki_Boyutlariyla.pdf Erişim: 20.01.2015
- Bergesen, A.J., O. Lizardo (2004), "International Terrorism and the World-System", *Sociological Theory*, 22(1), 38-52.
- Bozdemir, M. (1981), "Terör(mü) ve Terörizm(mi)?" , *S.B.F. Basım Yayım Yüksek Okulu Yıllığı*, 6, 523-533.
- Bölükbaşı, Ö.Ö., D. Ateş (2014), "Uluslararası İlişkiler Kuramında Silahlı Grupları Kavramlarla Açıklama", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 27-40.
- Burchill, S., A. Linklater, R. Devetak, J. Donnelly, T. Nardin, M. Paterson, C. Reus-Smit, J. True (2013), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Küre Yayınları: İstanbul.
- Chumburidze, T. (2014), "How to Fight the War on Terror: Civilization and Ideology", *Journal in Humanities*, 2(1), 31-34.
- Cole, D. (2010), "Terror Financing, Guilt by Association and the Paradigm of Prevention in the War on Terror" , Georgetown Public Law and Legal Theory Research Paper No. 1262792, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1262792
Erişim: 20.01.2015
- Foreign Terrorist Organizations (2015),<http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm> Erişim: 20.11.2015
- Enders, W., T. Sandler (2002), "Patterns of Transnational Terrorism, 1970–1999: Alternative Time-Series Estimates", *International Studies Quarterly*, 46, 145-165.
- Ergil, D. (1992), "Uluslararası Terörizm", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(3), 139-143.
- EJC, <http://www.eurojewcong.org/russian-federation/14123-russia-does-not-regard-hamas-hezbollah-as-terrorist-groups.html> Erişim: 20.11.2015
- Frey, B.S. (2006), "How to Deal with Terrorism", *The Economists' Voice*, 3(7), 1-4.
- Frey, B.S., S. Luechinger (2003), "How to Fight Terrorism: Alternatives to Deterrence", *Defence and Peace Economics*, 14(4), 237-249.
- Frey, B.S., S. Luechinger (2008), Three Strategies To Deal With Terrorism, *Economic Papers*, 27(2), 107-114.
- Gençtürk, T. (2012), "Terör Kavramı ve Uluslararası Terörizme Farklı Yaklaşımlar",
<http://sam.baskent.edu.tr/makaleler/tgencturk/TerorUluslararası.pdf> Erişim: 20.01.2015
- Golder, B., G. Williams (2004), "What is Terrorism? Problems of Legal Definition", *University of NSW Law Journal*, 27(2), 270-295.
- Gün, Ö.R. (2000), "Uluslararası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 80-81.

- Habertürk, <http://www.haberturk.com/ekonomi/ekonomi/haber/1154153-putin-iside-destek-verenler-arasinda-g20-uyeleri-de-var> Erişim: 20.11.2015
- Karartay, Ö., M. Kapusuzoğlu (2011), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(1), 115-121.
- Kaya İ. (2005), *Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk*, Ankara: USAK.
- Khan, A. (1987), “A Theory of International Terrorism”, *Connecticut Law Review*, 19, 945-980.
- Kılıç, Z. (2007), *Küreselleşme İle İyme Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Kydd, A.H., B.F. Walter (2006), “The Strategies of Terrorism”, *International Security*, 31(1), 49–80.
- Lizardo, O. (2008), Defining And Theorizing Terrorism: A Global Actor-Centered Approach, *Journal of World-Systems Research*, 14 (2), 91-118.
- Öktem E. (2004), “Uluslararası Hukukta Terörizm, Tanım sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 3(5), 133-147.
- UK Government Proscribed Terrorist Organisations, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/472956/Proscription-update-20151030.pdf Erişim: 20.11.2015
- Sabah, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/11/16/g20-liderler-zirvesinde-terorle-mucadele-vurgusu> Erişim: 20.11.2015
- Saraçlı, M. (2007), “Uluslararası Hukukta Terörizm”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11, 1-2.
- Saul, B. (2005), “Attempts to Define ‘Terrorism’ in International Law”, *Netherlands International Law Review*, 52(1), 57-83.
- Saul, B. (2006), “Defining Terrorism to Protect Human Rights”, *Documentos de Trabajo Fride*, 20, 1-16.
- Semercioğlu, H. (2011), “Bilim ve Ütopya”, *K.K. Dergisi*, 35 (7), 27-32.
- Sözcü, <http://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/hollande-fransa-artik-savasta-987500/> Erişim: 20.01.2015
- T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, <http://www.arem.gov.tr/kuresel-ve-bolgeyel-orgutlerin-terorizmle-mucadele-stratejileri> Erişim: 20.11.2015
- T.C. Maliye Bakanlığı (2014), <http://www.masak.gov.tr/tr/content/terorun-finans-kaynaklari/72> Erişim: 20.01.2015
- TDK Türkçe Sözlük (2014) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts Erişim: 20.01.2015
- Viotti, P.R., M.V. Kauppi (2014), *Uluslararası İlişkiler ve Dünya Siyaseti*, Ankara: Nobel.
- Yaman, D. (2006), “Nato’nun Yeni Görevi: ‘Terörizmle Mücadele’ ve Bu Eksende Atılan Adımlar”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2(7), 41-53.
- Yeni Asya, http://www.yeniasya.com.tr/gundem/yasadisi-goc-terore-finans-kaynagi_368571 Erişim: 20.11.2015
- Yepes, C.V. (2008), “Enhancing International Cooperation in the Fight Against the Financing of Terrorism”, *Journal of Global Change and Governance*, 1(3), 2-27.